

اُفت یادگیری را چه کنم؟

در بحران همه‌گیری جهانی کرونا آموزش و پرورش نیز مانند بخش‌های دیگر تحت تأثیر این بحران بوده است. بیش از ۱۸۸ کشور جهان حضور در مدرسه‌ها را تعطیل کردند و زندگی بیش از ۱/۶ میلیارد کودک، نوجوان و خانواده‌های آن‌ها تحت تأثیر این بحران قرار گرفت.

اگرچه این تعطیلات ضروری بوده است، اما فرایند یادگیری کودکان را نیز دستخوش اختلال کرد. کودکان متأثر از افت یادگیری، ۱۰ تریلیون دلار از درآمدهای خود را در طول زندگی از دست خواهند داد. برای هر کودک این کاهش درآمد معادل از دست‌دادن یک سال درآمد از بازار کار در طول دوران فعالیت شغلی است.^۱

در آینده پیش‌رو، سرمایه‌گذاری در فناوری به‌منظور پشتیبانی از یادگیری در فراسوی مرزهای مدرسه، برای مدرسه و دانش‌آموزان آن‌ها بسیار ضروری است. مطالعات نشان می‌دهند، به‌طور متوسط حدود ۵۵ درصد مدرسه‌های کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، پیش از بحران کرونا به یک بستر پشتیبان یادگیری از راه دور دسترسی داشته‌اند.

ابعاد بحرانی که نظام آموزشی کشور با آن مواجه است، عبارت‌اند از: انباشت افت یادگیری از گذشته؛ رشد روانی اجتماعی ضعیف کودکان خردسال، کاهش سلامت روان کودکان و نوجوانان در ابعاد گوناگون و آسیب‌پذیری بیشتر کودکان خردسال به سبب شکل‌نگرفتن مهارت‌های اساسی؛ افت یادگیری؛ فقر محیطی؛ به خطر افتادن سلامت و سرمایه مغزی؛ تشکیل جمعیت گسترده دانش‌آموزان نابرخوردار و محروم در سطح کشور و نبود دسترسی آن‌ها به آموزش مجازی؛ آسیب‌پذیرتر شدن دانش‌آموزان دچار ناتوانی؛

نبود زیرساخت‌های فناوری لازم؛ کاهش زمان آموزش؛ نبود مهارت و آمادگی لازم معلمان برای تدریس اثربخش در فضای مجازی و برخط؛ افزایش نابرابری‌ها و شکاف‌های یادگیری بین دانش‌آموزان و ترک تحصیل گسترده دانش‌آموزان به سبب افت یادگیری و پیامدهای منفی اقتصادی خانواده‌های محروم. بنابراین، افت چشمگیر یادگیری و مهارت‌های اساسی و ترک تحصیل دانش‌آموزان از مهم‌ترین پیامدهای تعطیلی آموزش حضوری مدرسه برای نظام آموزشی کشور است؛ پیامدهایی که به‌سادگی جبران‌پذیر نخواهند بود. از این رو، مبتنی بر تجربه‌های بین‌المللی و توصیه‌های سیاست‌گذاری علمی، آموزشی و فرهنگی در سطح جهان، توصیه می‌شود:

نوشتن، علوم، ریاضی و شایستگی‌های عاطفی اجتماعی) تأکید می‌شود.

● افزایش زمان آموزش با استفاده از کلاس‌های آخر هفته (پنج‌شنبه‌ها) و حتی تعطیلات، راه‌اندازی مدرسه تابستانی برای همه دانش‌آموزان (متناسب با مدرسه و کلاس، در مواردی که بر سنجش‌ها، افت یادگیری همگانی و فراگیر مبتنی هستند) یا به‌طور ویژه برای دانش‌آموزانی که دچار افت یادگیری هستند، مورد توجه قرار گیرد. به این منظور، محرک‌های انگیزشی و مراودات و مشوق‌های لازم برای معلمان، دانش‌آموزان، خانواده‌ها و حتی مدیران مدرسه به‌منظور مشارکت حداکثری در نظر گرفته شوند.

● برای بهبود کارایی و اثربخشی آموزش از آموزش هدفمند (گروه‌بندی بر اساس سطح یادگیری در بازه زمانی معین و در روزهای عادی مدرسه، اردوهای (کمپ‌های) یادگیری هدفمند در طول سال تحصیلی) و رویکردهای آموزش هدفمند منعطف استفاده شود.

● مربیگری معلمان یا به اصطلاح کوچ‌کردن (Coach) معلمان برای تقویت مهارت‌های آن‌ها در تدریس در نظر گرفته شود.

● برنامه‌های آموزش اختصاصی در گروه‌های کوچک (۱ تا ۴ و حتی ۷ دانش‌آموز به هر معلم) ارائه شوند.

● برنامه‌های یادگیری خودراهبر، همانند آموزش هدفمند و برنامه‌های خودآموز، دانش‌آموزان را قادر می‌کند به تدریج به سمت تسلط و چیرگی بر مهارت‌های پایه حرکت کنند.

خلاصه کلام اینک:

افت یادگیری و ترک تحصیل دانش‌آموزان از مهم‌ترین چالش‌های پساکروناوی نظام آموزشی کشور محسوب می‌شود که نیازمند تدوین برنامه‌ای جامع و درازمدت، همراه با تأمین منابع مالی لازم، شکل‌گیری جوامع یادگیری حرفه‌ای معلمان، آگاه‌سازی مدیران مدرسه نسبت به موضوع و برنامه‌ریزی به‌منظور مقابله با افت یادگیری، آگاه‌سازی خانواده‌ها، جامعه، حساسیت مضاعف و پاسخ‌دهی مبتنی بر شواهد علمی به این چالش اساسی و خطیر است.

● قبل از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ از دانش‌آموزان سنجش سطح یادگیری به عمل آید. سنجش افت یا شکاف یادگیری اولین گام در تدوین برنامه‌های جبرانی و ترمیمی است. این سنجش به‌صورت کلاسی قابل اجراست. اطلاعات حاصل از سنجش در اختیار معلمان و والدین دانش‌آموزان قرار گیرند.

● برنامه‌های شفاف و زمان‌بندی‌شده و فشرده برای تسریع یادگیری و پیشگیری از تفاوت‌های یادگیری بین دانش‌آموزان ارائه شوند. این مداخله به‌صورت رویکردی نظام‌مند مورد توجه باشد. این مداخلات در همه پایه‌ها و دوره‌های تحصیلی، به‌ویژه دوره ابتدایی (سواد خواندن،

پی‌نوشت:

۱. گزارشی از سازمان همکاری‌های اقتصادی و اجتماعی (OECD)، برگرفته از توصیه‌نامه سیاستی شماره ۷ پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.